

РОЗДІЛ І. ЕВОЛЮЦІЯ СИМВОЛІЗМУ Й МІФОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕТНОКУЛЬТУРІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО НАШИХ ДНІВ

УДК 008+39]:[133.522.1+2-264](477)

Юрій Шилов

Міфи й символи української етнокультури

Досліджено й символи української етнокультури за допомогою історичної пам'яті народу, що відображена у фольклорі, символіці, писемності. На основі раніше проведених наукових розвідок видатних вчених доведено багатомісячну історію українського етносу.

Ключові слова: міф, символіка, етнос, Аратта.

Studied Ukrainian ethnic culture and symbols using the historical memory of the people, which is reflected in folklore, symbols, writing. Based on earlier scientific studies proved outstanding scientists long history of Ukrainian ethnos.

Key words: myth, symbolism, ethnicity, Aratta.

Сучасна наука оперує величезною масою літератури з проблем міфології та символіки – зокрема й етнокультури українців. Достатньо вказати на «Мифы народов мира» та на похідну від неї «Українську міфологію» В. М. Войтовича, які містять достатню бібліографію й мають вже по кілька видань... Мета даної статті: ознайомити дослідників та інших зацікавлених з маловідомими розвідками важливого значення.

Нині, після затвердження знакових монографії Б. Рибаківа про язичництво слов'ян Русі й більш давніх епох, – розгляд теми, позначеної у назві статті, прийнято починати від часів Льодовика та трипільської археологічної культури. При цьому фахівці академічних установ та вишів України, якщо інколи й посиляються, то ніколи не заглиблюються у багатющі археологічними й лінгвістичними фактами та непересічними висновками монографічні дослідження (1965/1999, 1999-2004, 2001) однодумців Рибаківа: В.М. Даниленка, О.М. Трубачова, А.Г. Кифішина. Не більшу увагу отримують (навіть від дещо розкутіших, проте менш професійних аматорів) ті писемні джерела, широкі публікації котрих розпочато лише від середині ХХ століття: «Велесова книга», «Ріг-Веда», «Веда словена», архів Кам'яної Могили, Заповітні Карби козаків... Зосередимо увагу на цьому фактажі та автурі, дотримуючись при цьому хронологічної послідовності пам'яток і публікацій.

Окреслимо й методику нашого розгляду. Академік Б. Рибаків вочевидь показав співіснування двох наукових підходів до проблем становлення етнокультури: короткий (від першого писемного свідчення про українців, наприклад) та довгий підхід (від найдавніших переказів і орнаментики самого народу). Ці підходи відображують порівняння народу або з людиною, або ж із

родом – різні люди/родини та покоління якого мають, здебільшого, різні „ПБ” тощо, а поєднуються вони передусім **самосвідомістю**. При першому довіряють лише документам: літописам, угодам тощо. При другому підході – суттєво вірнішому, але набагато важчому – дослідники мають спиратися на **«історичну пам’ять народу»**, відображену у фольклорі, символіці, писемності, а потім вже й у документах.

Автор статті дотримується другого, за що потерпає від переважаючої більшості своїх академічних колег – прихильників першого підходу [1, с. 22 - 23, 35; 2, с. 765 – 808]. А на ту офіційну більшість орієнтуються, здебільшого, непрофесійні автори навіть із видатних інтелектуалів України – які воліють, відповідно, не посилатися на публікації Ю.О. Шилова [3-4]. Все це гальмує й викривляє дослідження української етнокультури... До цих методичних питань повернемося у заключній частині. На заключення ж вступу наголошу, що від 2001 р. посилення на відкриття «народного академіка» Шилова потрапляють до підручників [2, с. 2; 5 –7] і знайшли вже міжнародне визнання [2; 8 – 11]. До тих визнаних монографій і відсилаю своїх читачів у разі пошуку ними найбільш переконливих аргументів та бібліографічних даних.

Авторитетний вчений та організатор науки Б. Рибаків, довів, що родовід слов’ян сягає часів мамонтів: фольклорних ящерів, чиї природні візерунки розпиляних (під різними кутами) бивнів лягли у основу меандрової й свастичної орнаментики статуєток, різьблення, вишивок та ін. Все це є на землях і в культурі українців.

У той період верхнього палеоліту виникла й затвердилася всесвітньо значуща мізинська археологічна культура XXI-XIII тис. до н. е. (умовна назва за стоянкою мисливців на мамонтів біля с. Мізин Коропського р-ну Чернігівської обл.), найвідоміша тогочасна а/к на теренах майбутньої України. Саме її носії започаткували музичний оркестр та вигадали зазначені вище орнаменти [5, с. 51-55], а також затвердили винахід протописемності [14, с. 534 – 535]. До мізинської а/к відноситься поселення з кісток мамонтової фауни на Кирилівській вулиці Києва. З цією пам’яткою можна співвіднести специфічний міф Київщини: «У нас Землю називають маткою. Її сотворив Бог з однієї крапельки землі. Він посіяв її, і вона зросла за два тижні. Земля – це блюдо, яке стоїть на чотирьох слонах, а вони стоять на хмарі. Коли слон поворухнеться, буває землетрус. Землі 196 століть» [12, с. 13]. Зазначені при етнографічному записі віки (тепер вже 198) співпадають із 20 (21) тисячоліттями історичної пам’яті авторів «Велесової книги» та з можливим початком літопису Кам’яної Могили (біля сел. Мирне Мелітопольського р-ну Запорізької обл.). Ця дата виводиться із особливо значних наступів Льодовика, зумовлених рідкісно Великими парадми планет 26714 і 17138 р. до н. е. та геокосмічною катастрофою між ними [5, с. 51, 265; 13, с. 331-335;]. Її ж, можливо, відобразила казка «Про Димка і зятя його Андрушка», а також найдавніший зі «Сказов Захарихи» (ненадійно записаних Ю.П. Миролобовим). Ці пам’ятки засвідчують початок зародження етнокультури прапращурів **українців** у середовищі... ні, ще не „праслов’ян” – а „дослов’ян” (> прото- > пра- > -слов’ян).

Тексти з Мізинської та Межирічинської стоянок мисливців за мамонтами було

перенесено жерцями до протошумерського архіву XII – III тис. до н. е. Кам'яної Могили [14, с. 534 – 538 та ін.] – міфологія й символіка якої стала основою тогочасної й наступної творчості одвічного населення українського Подніпров'я та прилеглих регіонів між Дунаєм й Кубанню... Нижче наведено стислий перелік епох цієї творчості – у якому акцентовано основні явища та пам'ятки, міфи та символи етногенези слов'ян-українців.

У епоху мезоліту (IX – VII тис. до н. е.) затвердилася т. з. євр(опо)азійська мовна спільнота із протослов'янами у своєму складі. Тоді натомість мамонтів (Ішкур архіву КМ > ящер) у фауні запанували олені тощо. Зображення та сюжети з ними характерні для відповідної верстви формування української етнокультури. Палеолітичних «Венер»-Праматерів було трансформовано у нові образи (як от бабу Марію із казки «Про Димка»). До них належить Діванна (< diš a-nun-na ‘{дво}єдине сім'я Володарки’ КМ > протоіндоєвроп. *Div+Anu ‘Небо Небесне’ у чоловічий та жіночий його іпостасях > етрус.-рим. Діана). Найважливішими чоловічими Божествами стають Див-‘Небо’ та Лель (< En/An-líl ‘Владика-вітер’ КМ, що з'явився разом із палеолітичним Ішкуром > шумер. Енліль > Елой/Елохим, іудей. БОГ-Творець «Біблії» > іслам. Аллах «Корана»). У цей же час могли започаткувати святкове фарбування карукованих яєць, що типологічно розпочинають історію українських писанок.

Епоха неоліту (VII-VI/IV тис. до н. е.) кінця «кам'яного віку» мисливців-збирачів розпочалася на теренах України із появою тут перших скотарів-хліборобів буго-дністровської та сурсько-дніпровської а/к. Тоді зодіакальні Олені часів мезоліту почали трансформуватися у звичний для нас календар – де жрецьке заснування сузір'я Близнят (Оленка з Іванком) на чолі Зодіаку 6680 – 4400 рр. до н. е. співпало із започаткуванням праіндоєвропейської спільноти й первинної цивілізації (Аратта архіву КМ і т. д., Аріта «Веди словена»). Її міфічним засновником вважався ведичний цар Іма-‘Близнюк’ (першолюдина; перший скотар і хлібороб, міщанин і державотворець), якому сприяла найдавніша Трійця Богів (Йогниця, Влас, Вішну). Літопис КМ і артефакти двох жрецьких поселень біля неї, перегукуючись між собою, дозволяють виявити у тих «(пра)індоєвропейських» міфологемах становлення місцевої, саме української етнокультури. Так, титул цар (< протошумер. SAR ‘все, зростати’ > укр. Царук тощо) виводиться у архіві КМ від старих, які підтримували жар багать-вогнищ ще з палеоліту. Вони берегли й мали право імати>займати Вогонь (> вед. Йогниця й Агні). Протягом мезоліту–неоліту відбулося формування уявлень про Власа, предтечу В(е)леса та Волопаса: і.-є. -as- як корінь слів для означення дрібної рогатої худоби > і.-є. *bos ‘бик’ > праукр. *V{i}л-АС ‘БОГ Віл’ > сузір'я V{o}л{o}п{ас}. Окреслена етимологія відображує приручення-й-обоження (див. наприкінці про значення слова «культура») дрібної, а згодом великої рогатої худоби. Паралельно з пристосуванням бика-вола до рільництва відбувалася селекція пашниці-пшениці. Взаємозв'язок цих двох явищ, а також перехід від рала до плуга наявно відображено у «Гроті Бика» КМ – де відповідні зображення з Тельцем на тлі трикутних знаків місяців річного циклу співвіднесено із лексемами р(-а,-і) še ni(n-a)-zu, що можна прочитати як «зерно, створене розумом мудреців за допомогою Богині зачаття». Тут же зображено

зодіакальних Псів і є напис про Бога небес Ураш'а (протошумер. 'Собака, нащадок Бога' > прагр. Уран та праукр. Урай > укр. Вирій / Рай), предтечу Божественного 'Хлібороба' Юри із псами. Тоді ж серед писанкових відповідностей орнаментиці (найдавнішого на схід від Дунаю глиняного посуду) буго-дністровської а/к з'явилася Берегиня (слов. 'берег; берегти' < і.е. *bherǵh 'хранилище; гора' > санскрит. bharaṇa 'підтримувати'), сполучена з обрядами й легендами {Б}Брахманського Великодня.

Рубіжний «мідно-кам'яний вік» енеоліту **України** збігся з пануванням трипільської а/к (5400-2750/2250 рр. до н. е.), яка відображує апофеоз дунайсько-дніпровської **Аратти** (> укр. Артаплот, Оратів, орачі < ведично-арат. юрці > укр. Юра) – чий реалії представлено також у опублікованих на сьогодні піснях «Веди словена», сюжети й праболгарська лексика якої перегукуються з праукраїнськими. Тих же глибин сягає розмай основ української етнокультури й можливостей їх конкретних досліджень – історичною основою яких є етапи розвитку Трипілля та їхні відповідності у Заповітних Карбах козаків-характерників: «Наша держава називалась **Скүпою Краю**, пов'язаних Словом; літ тому 5190, як вона постала. Населяли {...} **вкраїнці**, бо в **Краю** предків жили» і т.д. [11, р. 266; 15, с. 5 – 6, 88-93; 16].

Із безлічі „трипільсько-українських” тем виберемо надважливішу [11, р. 260-267; 17]. Вище згаданий Вішну «Веди словена» та колядок (див. також план, у вигляді „стопи Вішну”, найбільшого міста дунайсько-дніпровської Аратти-«Трипілля» між черкаськими селами Тальянки та Вишнопіль) став БОГОМ-Творцем у наступній Трійці Богів. До неї увійшли сини Праматері Майки: Вішну-Слава, Сіва, Коледа-Браха. У індоєвропейському світі вони найбільш відповідають наступному Трімурті (Брахма, Вішну, Шіва-Кала/Калі, яких надихає Майя), що почав оформлятися у пенджабській Аратті-«Хараппі» 2500-1500 рр. до н. е. Ці реалії й міфологеми поєднали не тільки відповідні міграції племен араттів-хліборобів, але й існування поряд із ними споріднених (тобто теж індоєвропейських) арійів-скотарів із їхнім Вішну «Ріг-Веди». Відповідно трансформувалася арат.Креснік/Крусна > арій.Крішану > укр.Кришень (звідкіля й красота, первинні хрест і хрещення) > інд.Крішна (> галілей. Креститель та Христос, найбільш споріднений із Коледою). У цьому ланцюгу становлення **інституції зняття протиріч** цивілізації Аратти–Арти-Арсанії (що протягом VII/VI тис. до н. е. – I тис. н. е. розвинулася від общинності до тоталітаризму) формувалося первинне **Спасительство**. В українській етнокультурі його донині представлено Спасами дохристиянського походження: селянським Колядою та козацьким Мамаєм. Родовід останнього розпочав арійський Індра (> Інтра «Велесової книги»), якого ведичні жерці вивели від Коледи (> санскрит. kalendu < kala + indu). Потім спасительство зміеборця Індри посунули звитягою птахоподібного вершника Гандхарви (> гр. Кентавр > слов. Кітоврас). Згодом його арійське зображення самопожертви біля центрального вівтаря Кам'яної Могили було покладено за основу «української народної ікони Козак Мамай – душа праведна», а також міфологеми Богатиря-вершника із Савурюги (від арій. *balga-tur 'сяючий пагорб' > слов. Святогор-богатир та *suvar-yuga 'Золотий вік', заховані у Савур-могили).

Помітно збіжності символік ікони давнього походження та зображення початку III тис. до н. е. Сполучення дерев та коней у обох випадках відповідає арійському міфоритуалу ашваттха ('кінське дерево' всесвітнього сполучення Землі з Небом); схід Сонця на іконі успадковано від свастичного знаку 'Сяйва' Вірадж, у чийй іпостасі воскресає Гандхарва – який жертвує собою як 'Батько істот' Праджapati (списоподібний ідол над зображенням жертвовного вершника, що відповідає іконному списові між козаком і конем)... Поряд із доволі реалістичними відображеннями дівочості та материнства (відповідні статуетки і символи), у трипільських знаках інь-ян, тризуб тощо простежується символіка архетипів зачаття, ембріону, народження людини, – що сполучаються із символами «архетипів Усесвіту» у вигляді місячно-сонячно-зодіакальних календарів. Ця традиція теж простежується на українських вишиванках, писанках та ін.

Бронзовий вік охопив приблизно 2750/2250-1250/1020 рр. до н. е. – між кінцем трипільської верстви Аратти та завершенням Троянської війни. У цей час розквітнув було Аріан із **русами-гіттами/гіксосами** (десь від 2000 р. до н. е.) між пониззями 'Кінських' Гіпанісів (Пд.Буг і Кубань). Але близько 1700 р. до н. е. значна частина тих племен захопила Єгипет (Гипетесте, Ігепета «Велесової книги»), а у середині II тис. до н. е. відбулося часткове переселення аріїв (слідом за араттами середини III тис. до н. е.) до Бгарати-Індії. Натомість на теренах майбутньої України почали підійматися лісостепові скоти та степові киммерійці, обидва найбільш спорідненні як із попередніми араттами, так і з наступними слов'янами.

За тих подій склалася спорідненість болоховців Волиньщини–Київщини із бахліками-араттами «Махабгарати», а також відповідних міфо-легенд про Золоту очеретину Подніпров'я й Пенджабу [12, с. 7-24; 18, с. 124-149]. Система майданів (укр., інд., іран. святилищ-обсерваторій), яка набула індоєвропейського розповсюдження, породила близькість 'Неба' (слов. Див/Дій, гр. Дій/Дзеус/Зевс, кельт. Діс, інд. Дьяус, іран. Дев) та 'Тельця-захисника' (Перун і Купала, Пайон-Аполлон, Парджанья і Гопал), 'Зодіаку-порядку' (Лада, Лето/Латона, Рато/Ріта й Лакшмі), 'Богині Ведмедиць' з Полярною зіркою (Артемій і Пасіка, Артеміда). Найдавніше, близько 1720 р. до н. е., втілення першої пари з крито-гіпербореїською міфологемою «вбивства Аполлоном-Таргелієм свого батька Зевса-Талоса» виявлено у парі жрецьких поховань гіттів із Кутаревих Могилах (між придніпровськими райцентрами Каховка і Горностаївка) [2, с. 268–272, мал. 40; 11, с. 88–92]. Кулька з ріжками, прикрашена рівнобічним хрестом, символізували тут «батька Богів» Зевса-Тельця, поціленого стрілою «XIII титана» Аполлона, – тоді як подібне, але наступне оформлення церковних куполів означатиме у православ'ї небо з Місяцем під Сонцем. {На цьому прикладі бачимо несталість значень символів та їхніх міфологем; кожний випадок потребує конкретної розшифровки}... Похід русів-гіттів (→ тавро-руси як 'тури-бики') 'Надпівнічної' Гіпербореї на Єгипет засвідчують легенди античних авторів про переможний похід 'Батька скотів' Сколопіта на фараона Сесостріса (предгіттські династії Сенусертів та Себекемсафів) – внаслідок чого у Єгипті запанував фараон Х(К)іан, вірогідний засновник тамтешнього міста Київ [11, с. 235; 17, с. 29–30]. Відповідна

традиція виявляється у Київських літописах, коли Сварог ототожнюється з греко-єгипетським Феостом (Гефест-Трісмегіст) тощо. А українсько-руська білина про боротьбу богатиря Тарха-Тараховича з Сіянської гори (див. вище про Савур-могилу) проти відьмацької кінноти перегукується з міфом про походження скотів від Таргітая (див. вище про Таргелія) та із легендою про амазонок, – які навіть Геродот у своїй «Історії»...

Наступні міфи слов'ян-українців широко відомі за їхніми власними фольклором та записами – починаючи від пісень троянських і македонських часів «Веди словена» й XV – IX ст. до н. е. «Велесової книги», а закінчуючи відомостями з її своєрідного продовження «Повістю врем'яних літ» і «Словом о полку Ігоревім». Що ж до українських символів, то вони найповніше й найглибше в світі представлені на писанках (за аналітичним висновком ЦРУ США), потім у вишивках, святкових хлібах, на кераміці. Щодо символіки писанок, то перше розшарування її – за епохами виникнення (від неоліту до хрещення Русі, після чого все більше почали з'являтися церковні мотиви та квіти), почасти й за ведичними образами та сюжетами, – дано у моїй монографії «Джерела витоків української етнокультури» [див. 3 – 4; 8, обкладинки, с. 120 – 126 та ін.].

Самоусвідомлення краян>українців, русенів>русів, скотів>слов'ян (← див. вище про ведичного Вішну-Славу 5400-3600/3200 гг. до н. е.) відбулося наприкінці Аратти-«Трипілля». Розпочалося їхнє виокремлення з індоєвропейської (тобто аратто-арійської тощо) спільноти народів – яка розпадалася тоді разом із вгасанням своїх центрів-Аратт: дунайсько-дніпровської, закавказької, пенджабської.

Про початок найдавнішого з тих трьох етногенетичних процесів сказано вище. Судячи з указівки на 5190 років минувшини «Скупського переказу» болоховців та із його збіжностей як зі «Словом о полку Ігоревім», так і з розгромом Данилою Галицьким київсько-волинської Болоховщини, – основне виокремлення краян-українців відбулося на початку IV тис. до н. е. А міфічне закриття Золотого віку Савур-могилою сталося, за індоарійською міфологією та перерахунком її дат на сучасну хронологію, у 3102 р. до н. е. Згодом на цей шлях самоусвідомлення ступили пращури слов'ян і русичів – про що свідчать передмови до церковних літописів Новгородчини, як от: «В літо від сотворіння світу 3099 (2409 р. до н. е.) Словен і Рус з родами своїми відлучилися від берегів Ексинопонту (Чорного моря) та пішли від дідів і братів своїх». Остання дата співпадає із календарною реформою «індоєвропейців», що сталася близько 2400 р. до н. е. (заміна у майданах місячних орієнтирів сонячними) і закріпилася протягом 700 років (до зміни у зодіаці головного сузір'я – Тельця на Овна). Тільки у ті роки міг виникнути й існувати, за даними археоастрономії й «Велесової книги», тандем Сварога і Дажбога-Сварожича: сонячного зодіаку 'Suvar-agni' (санскрит.) на чолі із Тельцем [11, р. 267 – 268; 13, с. 181 – 186, 232].

Ось таким чином відбувся перехід від **пра-** до **-слов'ян** і, напевно, від **краян** до **укрів**>українців. Між тим офіційна наука фактично обмежує вирішення цієї проблеми археологічними даними і не визнає наведених вище писемних джерел. Іншими методичними недоліками, навіть у межах академічного підходу, є ігнорування висновку Б.О. Рибаківа про глибину історичної пам'яті слов'ян, та

О.М. Трубачова – про одвічне співіснування генезисів української, білоруської, російської мов у складі індоєвропейської спільноти. Ці та інші хиби науковців значно викривлюють реконструкцію історії. І тоді виходить, буцімто, що прабатьківщина слов'ян знаходилася між Верхнім Дніпром та Прибалтикою, а зародження їх розпочали носії тшинецько-комарівської а/к 1700–1200 рр. до н. е.; що праслов'янський етап етногенези пов'язано із чорноліською та ін. а/к сколотів тощо давньогрецької «Історії» Геродота, а початок суто слов'янського відноситься до рубежу III–II ст. до н. е. Слов'янське державотворення такі науковці визнають не раніше V–IX ст. н. е., а у вирішенні проблеми виникнення українців схиляються до схеми розпаду, разом із Київською Руссю, «колиски трьох братніх східнослов'янських народів» з пріоритетом заглавного [1, с. 38–39, 88–121, 197–231]. Цю реконструкцію можна прийняти – але з суттєвими корективами: у ній досліджується не все становлення слов'ян та їхньої цивілізації, а лише частка другого витка спірального процесу. Перший нами розглянуто вище, а другий призвів до переходу від первинної Аратти – через Оріяну й Борусію, русів-гіттів, тавро-русів, арто-русів (які тими науковцями не вивчаються) – до вторинної Русі, тобто від общинної до тоталітарно-феодальної формації.

У вступі було зазначено, що науково-історичному підходові *ad modum* Даниленка–Рибакова–Трубачова–Шилова протистоїть значна більшість пересічних істориків. Кінець кінцем у цьому двоєдиному протистоянні закономірної полярності «+» і «–» вирішується: чи буде українська етнокультура заслужено вважатися прямою спадкоємницею найпершої, індоєвропейської й загальнолюдської, цивілізації, чи над Україною продовжить тяжіти заполітизовано-невіглаське тавро «окраїни й молодшого брата» РФ та Європи. Роблячи слідом за дослідниками свій вибір у цьому дуалізмі [див. приклад 3-4], інтелектуальна еліта як поводити народу мусить зважати хоча б на головні з розглянутих вище пам'яток, фактів та аргументів, а саме:

1) історична пам'ять української етнокультури сягає 20-тисячолітньої глибини, маючи на своїй одвічній землі відповідну мізинську а/к та найдавніший у світі літопис Кам'яної Могили;

2) дані КМ і писанкова **Берегиня** є символом започаткування близько 6680 р. до н. е. праіндоєвропейської (та й загальнолюдської) цивілізації Аратта, свідоцтво про що збереглося також у Заповітних міфоритуалах Брахманського Великодня;

3) для зняття протиріч первинної цивілізації було сформовано інституцію **Спасу** – найдавніші прояви якого українське Православ'я зберігає у міфоритуалах Коляди та у «народних іконах» символічного Козака Мамає дохристиянського походження;

4) між 3102 та попередніми роками IV тис. до н. е. пращури українців усвідомили вже себе самодостатнім народом аратто-арійської спільноти, що засвідчується Заповітними Карбами козаків Болоховщини та міфами Савур-могил Запоріжжя й Донеччини;

5) внаслідок міграцій індоєвропейських племен під проводом династії Киян (> Хіян, Кеянидів тощо), зв'язки праукраїнської етнокультури з Індією, Єгиптом, Грецією розпочалися щонайменше із III тис. до н. е.;

6) Заповітним Карбам праукраїнців передував культурно-історичний ряд – із Літопису КМ, «Веди словена», «Ріг-Веди» – продовжений започаткуваннями (слідом за Карбами) «Велесової книги», «Історії» Геродота, «Повісті врем'яних літ» Нестора-літописця, «Слова о полку і гореві Ігоря Святославлича»;

7) переважаюча руськомовність останніх двох пам'яток зумовилась творенням їх у політично-культурному середовищі прийшлого (на землі слов'ян-укрів, -антів, тощо) у IX ст. воїнства прибалтійських слов'ян Аскольда і Рюрика, яке очолило становлення вторинно-тоталітарної, феодальної цивілізації Русі (складовою частиною якої лишалася древня Арта-Арсанія).

Насамкінець – найголовніші висновки [11, р. 12, 251-252, 380-381; 17, с. 22-37], із методології. Система символів і міфів будь-якого етносу – це його „акумулятор” з «+ і –». Ці „кlemi” є культуротворчими (< лат. cultus: і ‘шанування {святинь}’, і ‘обробка {землі}’) засобами єднання «духовно»-польових та речовинно-«тілесних» проявів матеріального світу. Акцентування перших складових (символів+, шанування, духовності) пов'язано з пріоритетом підсвідомого, яке береже одвічно-життєдайний «автопілот» культури відносно Енерго-Інформаційного ПОЛЯ Всесвіту (мовою астрофізики, а мовою релігії – Всемогутньо-Всевідаючого БОГА Світоладу). Акцентування ж других складових (міфів–, виробництва, тілесності) відкриває шлях до пріоритету раціонального «штурвалу» з його тенденцією самогубного відключення від ЕІП≈ВВБ.

8). Така поляризація відбилася в міфологемах-символіках проектного та прийнятого державного прапора України [3, обкладинка і с. 200 – 202]. Перший витримано в дусі Ведичної культури: розміщення смуги блакитних вод внизу та смуги жовтої сонячності вгорі відповідає варнам-‘кольорам’ Варуни-й-Мітри «Ріг-Веди» (‘Бурний’ та ‘Мирний’ засновники законів природи й суспільства > Влас+Мир = князь та ін. Володимир), Божественних братів-хранителів Світоладу – ‘Нескінчена’ матінка яких Адіті втілена у смузї малинової землі між ними; Праматері ж відповідає і герб у вигляді писанкової Берегині, що акцентує тут започаткування загальнолюдської цивілізації у задунайсько-придніпрянській Аратті 6680 р. до н. е. (див. вище). А на прийнятому політиками у 1991 р. прапорі незалежної України розміщення жовтої та блакитної смуг «пшениці під небом» протирічить традиційним канонам не тільки давніх (б)рахманів, але й сучасних козаків («і майорить над нами злото-синій / із Сонця і Дніпра священний стяг»); тризуб же державного герба хоча й нагадує про короноподібну голову та здійняті до сонячного неба руки оранти-рожениці Берегині, але в даному конкретному випадку означає стилізоване зображення сокола-рарога, який падає з небес на здобич головою донизу, – що успадкувало знак прийшлого з Прибалтики до Наддніпрянщини княжого роду найманців-завойовників Рюриків [1, с. 211 – 221, мал. 63; 11, р. 226 – 245].

То ж який із прапорів сприяє контактіві країни із ЕІП≈ВВБ?... це до питання про вибір долі народу, який має робити його інтелектуальна еліта.

Література

1. Етнічна історія давньої України / Колективна монографія. Автори: П.П. Толочко, Д.Н. Козак, О.П. Моця, В.Ю. Мурзін, В.В. Отрощенко, С.П. Сегеда / Інститут археології НАН України. – Київ: ІА НАНУ, 2000. – 280 с.
2. Шилов Ю.А. Прародина ариев: обряды, мифы, история. Второе издание / рец. Б.А. Рыбаков, О.Н. Трубочев и др. / Отдел теоретических проблем РАН. – Москва–Київ–Минск: «Русская Правда», 2013. – 816 с.
- 3-4. Порівняйте тексти із двох книг: Шилов Ю.О. Джерело одвічне. Кобзар Василь Нечепя // Чого ми варті / Книжкова палата України, МАУП. – Київ: «Аратта», 2006. – С. 227-236; Нечепя В.Г. Рід козацький величавий / вступи і післяслово В.А. Ющенко, М.Г. Жулинський, С.П. Плачинда. – К.: «Емма», 2011. – С. 262-291. На 2 с. обкладинки [3] – фото В.Г. Нечепи на презентації монографії Ю.О. Шилова [8], на яку перший не посилається у своїй книзі [4, с. 291].
- 5-7. Білоусько О. А. Україна давня : Євразійський цивілізаційний контекст. Посібник для вчителя / рек. Міністерством освіти і науки України. – К.: «Генеза», 2002. – С. 97-102, 265; Білоусько О. А., Супруненко О. Б. Давня історія Полтавщини. Підручник для 6 кл. / рец. К.П. Бунятян, І.Ф. Ковальова, Д.Я. Телегін, Р.В. Терпиловський / Полтавський Ін-т післядипломної пед. освіти. – Полтава: «Оріяна», 2004. – С. 76, 120; Остафійчук В. Ф. Історія України: сучасне бачення. Навч. посібник / рек. МОН України. – К.: «Знання-Прес», 2006. – С. 15-22.
- 8-11. Шилов Ю.О. Джерела витоків української етнокультури XIX тис. до н. е. – II тис. н. е. / рец. М. І. Сенченко / Книжкова палата України, МАУП. – К.: «Аратта», 2002. – 272 с.; Шилов Ю.А. Основы славянской цивилизации / рец. Н.И. Сенченко. – М.: «Осознание», 2008. – 784 с.; Ursulescu N., Dergacev V., Shilov Y. Cucuteni–Trypillia : a Great Civilization of Old Europe. Catalogue / Review A.Iorgulescu and V.Vovkun / Ministry of Culture of Romania, MK of Ukraine.– Rome–Vatican : Palazzo Della Cancelleria, 2008.– 278 p.; Shilov Y. Ancient History of Aratta – Ukraine / Translator's prefaces by Dr. Tim and Lee Hooker, and Dr. V. Krasnoholovets; Review Prof. M.I.Senchenko / Bath Royal literari and scientific Institution (London). – Amazon.co.uk, ISBN-13: 978-1503076020, 2015. – 469 p.
12. Гузій В.М. Золота очеретина: Броварщина. Історико-краєзнавчі нариси / рец. Л.Шайнюк / БМКП «Українська ідея», Бровар. райдержадміністрація. – Бр.: «Укр.ідея», 1997. – 400 с.
13. Чмыхов Н.А. Истоки язычества Руси / рец. М.В. Попович / КГУ им. Т.Г.Шевченко. – Киев: «Лыбидь», 1990. – 384 с.
14. Кифишин А.Г. Древнее святилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива XII-III тысячелетий до н. э. / ред. Л.И. Акимова, Л.В. Гладкова / Российское Общественное Движение, Всеукраїнське Товариство Нестора Махна «Гуляй-Поле». – Москва: «Энциклопедия сёл и деревень», Киев: «Аратта», 2001. – 872 с.
15. Шилов Ю.О. Україна у контексті світової цивілізації. Курс лекцій / Книжкова палата України, МАУП. – К.: «Аратта», 2012. – 220 с.
16. Косуха О. Вільний спосіб життя. Незнищенна традиція воїнів-охоронців Краю та споконвічних принципів самоорганізації українців / рец. Л. Безклубий. – Київ та Ескада (Іспанія): На правах рукопису, 2005. – 192 с.
17. Шилов Ю.А. Ноосфера и Спас / Книжкова палата України, МАУП. – К.: Аратта, 2013. – 46 с.
18. Наливайко С. І. Українська індоаріка / Нац. Парламентська б-ка України. – К.: «Свшан-зілля», 2007. – 640 с.